

Rozali Goldberg, teoretičarka performansa, gošća simpozijuma Proširena scenografija 2, koji počinje danas u Vojnom muzeju u Beogradu

Performans - forma našeg vremena

Aleksandra Ćuk

Glavna zvezda simpozijuma Proširena scenografija 2 - O umetnicima/autorima, koji počinje danas i traje do 10. jula u Vojnom muzeju na Beogradskoj tvrđavi, biće Rozali Goldberg, teoretičarka performansa iz Njujorka, najavili su organizatori ovog skupa - Praško kvadrizijale i Kiosk, platforma za savremenu umetnost. Knjiga Goldbergove „Umetnost performansa: Od futurizma do danas“ koja je prvi put objavljena 1979. godine, i danas predstavlja „bibliju“ u edukativnom smislu kada je o performansu reč. Ovoj umetničkoj formi Goldbergova je posvetila i festival Performu, koji je pokrenula 2004. godine, a znamenita je i po tome što je imala priliku da saraduje sa art superstarovima poput Lori Anderson, Marine Abramović, Roberta Vilsona, Kristijana Boltanskog, Brajana Ina i sa mnogim drugim poznatim imenima. Rozali Goldberg vodila je i čuvenu galeriju Kuhinja (Kitchen) u Njujorku, a nedavno ju je francuska vlada proglasila Vitezom umetnosti i književnosti.

● **Naslov vaše knjige suprotno uvreženom mišljenju ukazuje na dugu tradiciju umetnosti performansa. Koje još predrasude prate ovu umetničku disciplinu?**

- Mnogi ljudi ne shvataju kritičku ulogu koju je performans imao u oblikovanju istorije umetnosti 20. veka. Moja knjiga počinje s futuristima koji su 1909. godine pokrenuli performans kao esencijalni medijum koji će dopreti do šireg auditorijuma i biti sredstvo direktnog reagovanja na političke, ekonomske i tehnološke promene u društvu. Oni su bili prvi koji su ustanovili multidisciplinarnost za modernog umetnika, uključivši sve raspoložive medije u svom okruženju - muziku, ples, arhitekturu, grafiku, poeziju, modu,

hranu. Ipak, koreni performansa sežu još dalje u prošlost i mogu se naći u paganskim ceremonijama i kraljevskim proslavama, vatrometima, paradama. Umetnici su oduvek stvarali žive performanse i možemo gledati tako i na rad Leonarda da Vinčija, Karavada, Berninija i mnoge druge. Nedostatak u razumevanju performansa potiče otuda što se on u muzejima, galerijama i na bijenalima širom sveta, predstavlja kao neka vrsta sporedne stvari u odnosu na istoriju slikarstva i skulpture, a ne kao njihov neodvojivi deo. Upravo je i to bio razlog što sam 2004. godine odlučila da pokrenem Performu, festival posvećen performansu umetnosti. Osećala sam da je vreme da ova izuzetna istorija postane vidljiva, a time i u potpunosti razumljiva. Mislim da je Performa već izvršila uticaj na institucije i javnost da se shvati značaj ovog materijala.

● **Kako ocenjujete veliki performans Marine Abramović i njenu retrospektivu u Muzeju moderne umetnosti u Njujorku i koja su vaša iskustva sa ovom umetnicom.**

- Poznajem Marinu od 1972. i to je neobično prijateljstvo i lično i profesionalno. Tokom godina, pričala mi je o jugoslovenskoj sceni sedamdesetih i razgovarale smo o značaju rane političke osvešćenosti i načinu na koji je ona oblikovala svoj rad tokom decenija. Takav preokret u mom životu verovatno se dogodio kada sam sredinom devedesetih provela nedelju dana u njenoj kući u Amsterdamu, jer sam konačno shvatila koliko je velika njena želja da menja mišljenje ljudi, i to svakog ponaosob. Nje-

na izložba „Umetnik je prisutan“ veoma je značajna za samu MOM-u, naročito zbog načina na koji je živa akcija uključena u instalaciju. Tamo su, naravno, održavane retrospektive i drugih umetnika čiji rad uključuje performans kao što su Ana Mendieta, Joan Jonas ili Gordon Matta-Clark i oni su nesumnjivo sve više i više, kao i mnogi drugi umetnici performer i okrenuti retrospektivnom pogledu na svoje karijere, međutim, Marinin šou i emocionalno uključuje ljude - na način kakav samo ona ume da priredi. Pozivajući publiku da joj se priključi iz dana u dan stvar se direktan kontakt sa umetnikom što predstavlja veliku promenu budući da trajno menja ideje ljudi o tome šta mogu da očekuju u muzejima.

● **Tokom šezdesetih, performans je ponajviše imao aktivistički karakter. Postoje li neke osobenosti kojima bi se opisao performans danas?**

- U pravu ste. Tokom 60-ih, performans je bio motivisan snažnim aktivizmima koji je predstavljao odraz politike, društva i stila protesta koji je u to doba bio aktuelan. Ali, performans se menja uporedo sa društvom. Kako vreme ide napred - intelektualni, politički, estetski, filozofski problemi menjaju svoj oblik iz dana u dan, iz godine u godinu. Tako i performans - osamdesetih je oslikavao zanimanje za

multikulturalizam, ejds aktivizam i po medije, a devedesetih se pojavila strast za kulturama čitavog sveta sa umetnicima i kuratorima u potrazi za Kinom, Kubom, Rusijom i najnovijim materijalima. Današnja stremljenja nastoje da uključe Liban, Kongo, Egipat. Svi ovi faktori utiču na ono što će činiti drugačijim performans ove godine u odnosu na pret-

hodnu.

● **Kako vidite relaciju između performansa kao žive akcije i njegovog dokumentovanja?**

okom Performa07 imali smo panel diskusiju posebno o toj temi koju smo nazvali „Niste morali da budete tamo: Performans, fotografija i savremena umetnost“. Naime, dugo je postojao stav da se fotografija ne računa, da se dokumentacija ne računa i da ste zaista morali da budete prisutni na licu mesta da biste razumeli određeni performans. Moj odgovor na ovo je uvek bio da nisam bila ni u bici kod Waterloo. Postoje kritični momenti istorije koji su promenili lice čitave civilizacije, ali još uvek nemamo pristup njima - a svakako nemamo ni fotografije tih događaja. Ipak, pretpostavljam da nedostatak direktnog iskustva nije razlog da ih zbog toga ne razumemo ili odlučimo da ih ignorišemo. Moramo naučiti da čitamo slike, isto kao što su istoričari umetnosti čitali iz ikonografije platna. Svaka fotografija, video, film otkrivaju mnogo o vremenu u kome su nastali. Neki umetnici su bili vrlo svesni fotografije i njene sposobnosti da svojim idejama komunicira kroz vreme. Fotografija Ivesa Klajna „Skok u prazno“ ili Jozefa Bojsa „Ja volim Ameriku i Amerika voli mene“ predstavljaju izuzetne dokumente umetničkih ideja, vrednosnog sistema i uverenja.

● **Koja je pozicija performansa u umetnosti danas?**

- S kulturnim promenama početkom 21. veka - globalnom politikom, novim tehnologijama, ekspanzijom internet mogućnosti u pogledu distribucije i širenje ideja - performans se može posmatrati kao umetnička forma našeg vremena. On je veoma 'interaktivan' - što je važan aspekt u ukupnoj demokratizaciji umetnosti kako je vidimo danas - bez filtera institucije. Performans je uzbudljiviji i

angažovaniji više nego ikada, a time i važna platforma za prenošenje ideja široj javnosti. On, takođe, predstavlja katalizator u promeni same prirode savremene umetnosti - muzeja u mesta za razmišljanje i učenje, rezonantne palate kulture i akcije, čak menja i prirodu arhitekture novog muzeja da bi se prilagodili aktivnosti performansa.

Iskustvo „jedan na jedan“

- Performans se može posmatrati kao najdirektniji način da se umetnik obrati publici. U većini slučajeva on uspostavlja posebno - „jedan na jedan“ iskustvo na relaciji performer - posmatrač i to je nešto o čemu mi u Performi veoma pažljivo razmišljamo kada organizujemo festival tragajući za idealnim prostorom kako bismo obezbedili optimalno iskustvo za posmatrača. Smatram da je važno usporiti vreme i ostaviti publici prostor da u potpunosti apsorbuje ideje i senzibilitet umetnika.

Performans se menja uporedo sa društvom: Rozali Golberg